

Posudek na diplomovou práci Ondřeje Pekárka: Leninsko-stalinská ideologie jako pseudonáboženství

Vychází z principu, že zlo se opičí po dobru, aby se mohlo na jeho účet a úkor snadněji prosazovat, zkoumá kandidát fenomén marxismu-leninismu v jeho nejagresivnější leninsko-stalinské formě, časově vymezené léty 1917 – 1953, a snaží se určit ty jeho vlastnosti, jimiž se připodobňuje náboženství vůbec, případně křesťanství zvláště, a to i navzdory své neskrývané veskrze protináboženské a speciálně protikřesťanské furii.

Řečený fenomén studuje na základě „četných Leninových spisů, Marxovy a Engelsovy filosofie stejně jako z dochovaných proslovů méně známých marxistů“ (str. 6) Uvědomuje si však též možné vlivy nacionálního ruského mesianismu, jenž se poprvé silně projevil v ideji Moskvy jako třetího Říma za vlády cara Ivana III. (o čemž se zmiňuje na str. 89) Dochází nakonec k závěru, že „marxisticko-leninská ideologie se vědomě snažila vstoupit mezi lidi a jejich touhu po spojení (naplnění) s Bohem a dosadit na její místo ideu třídního boje, která by ve svém naplňování vyflačila veškeré potřeby člověka po smyslu a lásce.“ (str. 91) Kandidát si však uvědomuje problematičnost tohoto závěru, neboť poukazuje na spor Stalina a Trockého o tom, zda revoluce má být permanentní či nikoliv. Má však za to, že Trockého pozice permanentní revoluce je koherentnější z celkovou logikou marxisticko-leninské ideologie. Stalin se proto v této perspektivě jeví spíše jako pragmatik než jako důsledný marxista-leninista.

Celková výstavba Pekárkovy práce je uspokojivá, její dokumentace mohla být zajisté mnohem širší, ale i tak je však dostatečná, její stupeň promyšlenosti je přijatelný, některé formulace šťastné (tak např. na straně 89 je formulace, která by mohla docela dobře stát u Boublika), některé však méně šťastné: mám tu na mysli větu: „Cílem je ukázat, že komunistická ideologie má ve svých kořenech i kořeny čistě transcendentní“ (str. 6) Tuším, co kandidát chtěl touto formulací říci: že totiž komunistická ideologie, která výslovně popírá jakoukoli transcenci, nakonec nemůže uniknout nároku absolutna, jež je pro naše myšlení konstitutivní, a tak je dotlačena svým vlastním myšlením absolutizovat neabsolutno, což právě tvoří podstatu idolatrie. Kandidát měl lépe promyslet rozdíl mezi Absolutnem a Transcendentnem. Komunistická ideologie odmítala Absolutno jako transcendentní, s výsledkem, že Absolutno se jí stalo imanentní, takže sama sebe idolatrizovala.

Jedna obsahová slabina práce: Tam kde kandidát pojednává o ideologii a její definici, nevzal v úvahu pojetí Karl Mannheima (1893 – 1947), jenž definuje ideologii v opozici k utopii, což pro celé Pekárkovo pojednání je dosti významné. Je totiž velmi zajímavé

pozorovat, jak tato „filosofie“ marxismu-leninismu silně utopická (i přes svou halasně prohlášenou vědeckost) a tím i revoluční postupně ztrácí svůj utopický (revoluční) náboj a stává se čím dál tím víc ideologií v Mannheimově smyslu, totiž konservativním a nakonec kontrarevolučním systémem ideí. Konečné stadium tohoto vývoje představuje Brežněvova doktrína tzv. „reálného socialismu“.

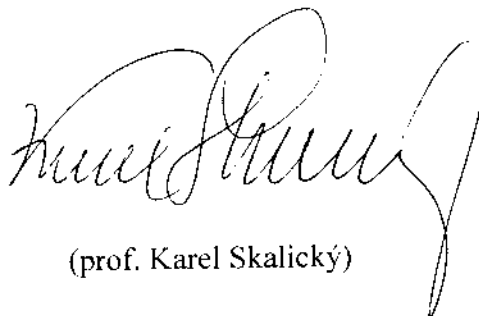
(Kdyby mi byl býval kandidát dal více času, abych s ním mohl jeho práci diskutovat, mohl tuto a další slabiny své práce snadno odstranit)

Pokud jde o formální stránku práce, nevidím smysl přílohy číslo 1 a částečného překladu, který se mi nezdá dobrý.

Když už kandidát tak bohatě citoval mou knihu *Po stopách neznámého Boha*, tak to měl udělat z jejího posledního vydání a ne z toho prvního.

V seznamu literatury bych byl rád viděl alespoň Solženicovo *Souostroví Gulag* a další literaturu, která má k tomu co říci.

Celkové hodnocení práce: Přijatelná k obhajobě.

(prof. Karel Skalický)